Fundació "la Caixa"

2026

L'educació a l'ombra a la península ibèrica

observatorisociallacaixa.org

l'ObservatoriSocial

Bruno P. Carvalho, Universidad de Alcalá, Departamento de Economía
Pedro Freitas, Oxford University; Nova SBE Economics of Education Knowledge Center
Susana Peralta, Nova SBE Economics of Education Knowledge Center
Francisco M. Pereira, Nova School of Business and Economics (Nova SBE)
Juan Carlos Rodríguez, Analistas Socio-Políticos
Mercedes Esteban Villar, Fundación Europea Sociedad y Educación

Volem expressar el nostre agraïment a la Fundació "la Caixa" pel seu suport financer. També agraïm a Maria Gutiérrez-Domènech tota la seva ajuda durant el procés i les converses crucials que hi hem mantingut, que ens han ajudat a millorar l'estudi; i a Pedro Luís Silva per la seva ajuda en l'anàlisi de les dades oficials portugueses.

L'Observatori Social
de la Fundació "la Caixa"
2026

Índex

RESUM 1

1. INTRODUCCIÓ 5

1.1. CONTEXT PORTUGUÈS 6

1.2. CONTEXT ESPANYOL 6

2. ENQUESTA I DADES 7

2.1. PORTUGAL 7

2.2. ESPANYA 8

2.3. CARACTERÍSTIQUES GENERALES DE LA MOSTRA 9

3. CARACTERÍSTIQUES DEL MERCAT DE LES CLASSES PRIVADES 13

3.1. PREVALENÇA DE LES CLASSES 13

3.2. CARACTERÍSTIQUES DE LES CLASSES PRIVADES 17

3.3. DESPESA EN CLASSES PRIVADES 18

3.4. IMPACTE DE LES CLASSES PRIVADES I NIVELL DE SATISFACCIÓ AMB AQUESTES 20

3.5. DIMENSIÓ DEL MERCAT 21

4. FACTORS PRINCIPALS QUE IMPULSEN LA DEMANDA DE CLASSES PRIVADES 23

4.1. FACTORS INDICATS PELS ENQUESTATS 23

4.2. FACTORS SOCIODEMOGRÀFICS 27

Ingressos 27

Nivell educatiu dels enquestats 28

Tipus de centre educatiu 29

5. CONCLUSIONS 31

REFERÈNCIES 34

Resum

Les classes privades —a les quals sovint ens referim com a «educació a l'ombra»— ofereixen als estudiants un aprenentatge personalitzat que atén les seves necessitats individuals d'una manera més eficaç que l'entorn d'una aula tradicional. En països com Portugal i Espanya, on és freqüent que les famílies recorrin a les classes privades per ajudar els seus fills a superar dificultats amb els estudis o a preparar-se per a exàmens importants, quantificar aquest mercat resulta crucial per fomentar l'equitat en l'educació.

El 2024, tant a Portugal com a Espanya, es van fer enquestes en línia estratificades i representatives des del punt de vista nacional per estudiar el mercat de les classes privades. La mostra va comprendre 2.300 llars a Portugal i 2.500 a Espanya, cosa que va permetre fer una anàlisi detallada d'aquest mercat, també per grups sociodemogràfics.

La majoria d'estudiants de tots dos països anaven a centres educatius públics (Portugal: 92,8%; Espanya: 96,7%). Es va observar que, a grans trets, el rendiment acadèmic era similar en les diverses etapes educatives, tot i que els estudiants portuguesos tendien a estar més representats en les categories de rendiment acadèmic elevat. Les mesures disciplinàries i la notificació de casos d'altes capacitats són més comuns a Espanya, mentre que a Portugal s'observa una incidència lleugerament superior de necessitats educatives especials.

Assistir a classes privades és més comú entre els estudiants espanyols (25%) **que entre els portuguesos** (20%). La prevalença d'aquestes classes varia notablement segons l'etapa educativa: la incidència més alta s'observa en l'educació secundària superior, en què aproximadament 1 de cada 3 estudiants de tots dos països rep classes privades, cosa que demostra la importància que les famílies donen a aquesta etapa educativa i com recorren cada vegada més a les classes privades durant aquest període crucial abans del pas eventual a l'educació superior.

Les matemàtiques són la matèria principal de la qual s'imparteixen classes privades a Portugal (69,8%) **i ocupa el segon lloc a Espanya** (40,2%). A Espanya, l'anglès se situa en primera posició, amb un 52,7%. La llengua materna (portuguès o castellà) se situa en segon lloc a Portugal (45,8%), però en canvi és molt menys comuna a Espanya (11,5%). És probable que el pes de les matemàtiques en el mercat de les classes privades estigui relacionat amb la gran competència que hi ha per accedir als estudis superiors de ciències, tecnologia, enginyeria i matemàtiques (STEM).

A tots dos països, la majoria de classes es fan en centres d'ensenyament (Portugal: 51,8%; Espanya: 53,3%). En cas que no sigui així, a Portugal és més freqüent que les classes es facin a casa del professor (el 34,1% en comparació amb el 21,9%), mentre que a Espanya és més habitual que el professor es desplaci a casa de l'estudiant (el 21,4% en comparació amb el 9,6%). Les classes grupals són el format més comú tant a Portugal (aproximadament el 50%) com a Espanya (aproximadament el 60%), mentre que les classes particulars tenen més prevalença a Portugal (41,8%) que a Espanya (25,3%). L'elevada prevalença de les classes particulars indica que els pares donen molt valor al suport personalitzat que ofereixen aquestes sessions, cosa que sovint resulta impossible d'aconseguir en una aula tradicional; d'altra banda, també té relació amb la despesa més elevada en classes privades que s'observa a

Portugal. Malgrat que la quantitat mitjana setmanal d'hores de classes privades és similar a tots dos països (Portugal: 3,1 hores; Espanya: 3 hores), els portuguesos gasten gairebé 30 euros mensuals més que els espanyols: la despesa mensual mitjana per estudiant puja a 126,40 euros a Portugal i a 97 euros a Espanya. A Espanya, les matemàtiques suposen la part més important de la despesa (108 euros mensuals), mentre que a Portugal la despesa està més repartida entre les diferents matèries.

Les llars que tenen una situació financera més folgada destinen un 18% més a classes privades a Espanya i un 28% més a Portugal que les que manifesten que els costa arribar a final de mes amb els seus ingressos. Atès el probable impacte positiu que tenen les classes privades en els resultats acadèmics, aquesta dada indica que l'accés a les classes privades amplia les desigualtats educatives.

La proporció d'estudiants que assisteixen a classes privades també augmenta quan la situació financera és millor: del 17,9% al 25,9% a Portugal i del 23,1% al 25,6% a Espanya segons si es tracta de llars que s'han d'estrènyer el cinturó o llars que tenen una situació financera més folgada, respectivament.

Considerades en conjunt, aquestes xifres suggereixen que **el gradient d'ingressos és més important a Portugal que a Espanya**. A més, les dades també indiquen que una part significativa de les famílies amb dificultats econòmiques inverteix en classes privades, cosa que les pot obligar a haver de reduir la despesa en altres categories del consum i implica que, per a aquestes famílies, la despesa en classes privades té un cost d'oportunitat més alt. Això té implicacions polítiques significatives en termes d'impacte dels ingressos de les llars en les desigualtats educatives a tots dos països.

A tots dos països, **la raó principal que porta a apuntar els fills a classes privades són les dificultats que puguin tenir amb la matèria en qüestió** (40,8% a Portugal; 28,6% a Espanya). A Portugal, la preparació per a exàmens se situa en segona posició (31,3%), mentre que a Espanya és un factor menor (5,3%) i el segon lloc l'ocupa la «necessitat de suport extra» (24,9%).

Els estudiants amb resultats acadèmics més pobres tenen més probabilitats d'anar a classes privades: un context de mals resultats acadèmics (suspendre una assignatura o un curs) es correlaciona amb una incidència més elevada de les classes privades (per exemple, el 33,5% en comparació amb el 19,9% entre els estudiants que no han suspès mai, a Portugal, i el 29,6% en comparació amb el 24,8% a Espanya). Els paràmetres subjectius que mesuren el rendiment posen de manifest que els estudiants amb un rendiment baix també són més propensos a rebre classes privades (un percentatge superior al 30% a tots dos països), de la mateixa manera que els estudiants amb problemes conductuals o amb necessitats educatives especials (fins a un 48,8% a Espanya). En general, la demanda de classes privades té una estreta relació amb els problemes amb els estudis i les necessitats educatives especials. Aquests resultats indiquen que les famílies recorren a les classes privades sobretot a la recerca d'una ajuda complementària quan els estudiants tenen dificultats per obtenir bons resultats acadèmics.

Segons les estimacions, a Portugal el mercat de les classes privades mou uns 30 milions d'euros mensuals, que extrapolats a xifres anuals són uns 300 milions d'euros. Al voltant de 235.000 llars fan ús d'aquest servei, que atén més de 269.000 estudiants. Cal destacar que només el 58% d'aquests serveis es facturen, cosa que implica l'existència d'una economia submergida per valor de 127 milions d'euros. A Espanya, s'estima que aquest mercat mou en total més de 148 milions d'euros mensuals i 1.480 milions anuals.

1. Introducció

Aquest informe estudia el mercat de les classes privades —al qual sovint ens referim com a «educació a l'ombra»— a Portugal i Espanya. El seu objectiu principal és entendre de quina manera les famílies complementen l'educació formal amb classes addicionals per als seus fills d'entre sis i divuit anys.

Les classes privades ofereixen als estudiants un suport individualitzat i personalitzat que permet abordar directament els seus problemes d'aprenentatge específics. Actua com una forma d'intervenció dissenyada per acompanyar els estudiants des del seu nivell de coneixement real —cosa que sovint és difícil d'aconseguir en una aula tradicional, on els professors han d'atendre les necessitats d'un grup molt divers.

Cada vegada més proves apunten que les classes privades són un instrument de política educativa molt eficaç que té un gran impacte positiu en els resultats acadèmics dels estudiants. Un estudi recent en què es van analitzar més de 96 programes de classes privades de països de l'OCDE —cadascun dels quals comprenia entre 500 i 700 estudiants— va destacar el gran impacte general de les classes privades i va determinar quins dissenys de programes eren els més eficaços per millorar l'aprenentatge (Nickow *et al.*, 2020).

Altres estudis han indagat en els efectes de les classes personalitzades en contextos com els barris desafavorits dels EUA (Guryan *et al.*, 2021) o com a resposta als dèficits d'aprenentatge relacionats amb la pandèmia a Itàlia, sovint mitjançant l'ús de plataformes de classes en línia (Carlana *et al.*, 2023). En tots dos casos s'observa un gran impacte en els resultats acadèmics, però també en termes conductuals. Les classes privades es van revelar com una eina política crucial durant la pandèmia de la covid-19 i després d'aquesta, ja que van ajudar a revertir dèficits en l'aprenentatge. No obstant això, encara hi ha molts interrogants sobre com aquesta forma de suport es pot implementar amb eficàcia i sostenibilitat a gran escala (Kraft *et al.*, 2024).

Quan els sistemes d'educació pública no faciliten aquest suport, les famílies sovint recorren a proveïdors privats de fora del sistema escolar. Aquest informe se centra específicament en la demanda de classes privades fora del sistema educatiu a Portugal i Espanya. A tots dos països les famílies es mostren particularment disposades a recórrer a les classes privades quan els seus fills tenen dificultats amb els estudis o s'han de preparar per a exàmens importants, tot i que hi ha poca informació sobre la prevalença i les característiques d'aquests mercats tant en un país com a l'altre.

Es tracta d'una qüestió particularment important, ja que l'accés a les classes privades pot exacerbar les desigualtats educatives. És més fàcil que les famílies amb més recursos financers es puguin permetre aquests serveis, cosa que pot contribuir a augmentar la bretxa en els resultats acadèmics. Estudis més amplis demostren que els ingressos familiars i el nivell educatiu dels pares tenen un paper significatiu en el rendiment acadèmic dels fills. Segons les dades de les Estadístiques de la UE sobre ingressos i condicions de vida (SILC) del 2019, tant

a Portugal com a Espanya els infants els pares dels quals han cursat estudis superiors tenen entre un 70 i un 80% de possibilitats de cursar, també ells, estudis superiors. En canvi, aquesta probabilitat cau dràsticament a menys del 20% a Portugal i per sota del 30% a Espanya en el cas dels infants els pares dels quals no han completat l'educació secundària inferior (*Economic Bulletin*, 2022). Amb tota probabilitat, aquestes disparitats només es poden veure encara més exacerbades per l'accés desigual al mercat de les classes privades.

Aquest informe, que es basa en dues enquestes detallades elaborades expressament –l'una, centrada en el sector de les classes privades a Portugal, i l'altra, en les activitats educatives no formals a Espanya–, presenta dades comparatives sobre els principals aspectes del mercat de l'educació a l'ombra. Hi examinem la prevalença de les classes privades, quines matèries s'imparteixen amb més freqüència, quin import hi destinen les llars i les diferències socioeconòmiques que mouen la demanda. A més, les dades ens permeten estimar la dimensió del mercat de les classes privades.

La riquesa de la informació obtinguda també permet fer una anàlisi més detallada de les diferències pel que fa a la prevalença i la despesa segons les característiques sociodemogràfiques de les llars i els estudiants. En particular, hem analitzat com varia l'accés en funció de factors com els ingressos de la llar, l'educació dels pares, el rendiment acadèmic de l'estudiant i el tipus de centre educatiu. També hem avaluat els formats més comuns de les classes privades i les percepcions dels pares sobre l'impacte que tenen en els resultats obtinguts pels estudiants.

L'informe comença amb una descripció general dels contextos educatius d'Espanya i Portugal, que va seguida d'una descripció del disseny i la metodologia de l'estudi. Els apartats següents analitzen la prevalença i les característiques de les classes privades i examinen els factors principals que impulsen la demanda d'aquests serveis.

Estudis exhaustius posen de manifest que els ingressos familiars i el nivell educatiu dels pares tenen un paper significatiu en els resultats acadèmics dels estudiants.

1.1. Context português

Durant les últimes dècades, Portugal ha vist com el seu sistema educatiu millorava substancialment: les taxes d'abandonament escolar prematur en l'educació secundària superior han baixat del 40% (l'any 2000) al 9% (el 2022), i la proporció d'adults joves que tenen estudis superiors ha augmentat del 12 al 40%. Així mateix, entre el 2006 i el 2015 es va constatar una millora en els resultats obtinguts en proves internacionals com PISA, que avaluen el rendiment acadèmic.

A Portugal, l'educació és obligatòria fins que els estudiants acaben el dotzè curs, o fins a divuit anys, i es divideix en quatre etapes.[1] El percentatge d'estudiants que van a centres educatius privats varia: és del 13% en els primers cursos de l'educació primària i del 25% en l'educació secundària superior. L'educació secundària superior ofereix itineraris acadèmics i de formació professional; el 2022, un 35% dels estudiants van optar per itineraris de formació professional.

Malgrat els progressos, les desigualtats persisteixen, i els estudiants de famílies amb ingressos baixos tenen més probabilitats de suspendre els exàmens importants. En els resultats de PISA, la diferència entre els estudiants més i menys afavorits en termes socioeconòmics es va mantenir invariable entre el 2000 i el 2022 (Nunes *et al.*, 2024). La inversió en educació privada, incloent-hi les classes privades, és un factor crucial per explicar aquestes desigualtats. Les dades recopilades pel Ministeri d'Educació entre el 2014 i el 2018 per als estudiants d'educació secundària superior mostraven que el 34% assistien a classes privades o classes de reforç. Dels que hi assistien, el 78% tenia com a objectiu millorar les notes i preparar-se per a exàmens (Pereira *et al.*, 2021). Hi ha alternatives públiques, però tenen un abast molt limitat: el 2022 van oferir servei a només 1.581 estudiants (DGEEC, 2023), cosa que representa al voltant d'un 1% dels estudiants de secundària matriculats en centres públics.

1.2. Context espanyol

El 2019, els adults espanyols havien completat, de mitjana, 10,4 cursos d'educació formal –més del doble que la mitjana de 1960. Com a resposta a la normalització creixent de la formació acadèmica, les famílies destinen cada vegada més recursos a l'educació dels fills, sobretot a les classes privades.

A Espanya, l'educació és obligatòria per als nens i adolescents de sis a setze anys, i comprèn una etapa de primària, amb una durada de sis cursos, i quatre cursos d'educació secundària obligatòria (ESO). Molts continuen estudiant i cursen un nivell postobligatori, que pot ser el batxillerat o un cicle formatiu, i es graduen quan tenen al voltant de divuit anys.

Dades anteriors facilitades per l'Institut Nacional d'Estadística revelen que a Espanya cada vegada hi ha més estudiants que reben classes privades: del 19,7% el 2016 es va passar al 21,6% el 2019. Durant la pandèmia es va constatar una baixada, que posteriorment es va revertir per tornar als nivells anteriors el 2022. Aquestes dades també posen de manifest que la desigualtat és un factor decisiu en l'accés a les classes privades: entre el 2016 i el 2022 la prevalença d'aquestes entre la població del primer quintil d'ingressos va ser del 12,3% de mitjana, 15,1 punts percentuals més baixa que entre la població del cinquè quintil, amb un 27,4% de mitjana.

1. La primera etapa (de primer a quart curs) i la segona (cinquè i sisè curs) corresponen a l'«educació primària» del marc de referència internacional. La tercera etapa correspon a l'«educació secundària inferior» (de setè a novè curs), mentre que la quarta correspon a l'«educació secundària superior» (de desè a dotzè curs).

2. Enquesta i dades

Aquesta anàlisi resumeix les conclusions de dues enquestes representatives fetes a Portugal i Espanya que se centren en el mercat de l'educació a l'ombra. L'enquesta espanyola també comprenia altres activitats extraescolars; no obstant això, aquest informe se centra en les dades comparables de totes dues enquestes relatives al mercat de les classes privades fora del sistema escolar.

2.1. Portugal

L'enquesta portuguesa utilitza dades d'una enquesta en línia representativa elaborada expressament i adreçada a llars de ciutadans de Portugal amb almenys un membre d'entre sis i divuit anys que en aquell moment cursés l'educació obligatòria (és a dir, de primer a dotzè curs). Les dades es van recopilar entre el juny i el juliol de 2024 i fan referència al curs acadèmic 2023-2024.[2] L'enquesta és representativa de la població objecte de l'estudi, i es basa en una mostra estratificada per regions (NUTS 2), nivell educatiu de l'estudiant (primària, secundària inferior o secundària superior) i nivell d'estudis completat per la mare (inferior a educació secundària, educació secundària o educació superior). La mostra resultant comprèn 2.312 llars, amb un total de 3.256 estudiants (taula 1).

L'enquesta va incloure informació sobre la composició i les característiques socioeconòmiques de les llars, així com informació sobre els estudiants (entre altres, el centre educatiu, el curs, si assistien o no a classes privades i el seu rendiment acadèmic). Finalment, l'enquesta descriu les característiques de les classes privades a què assistien als estudiants. Per ser breus i minimitzar el risc de pèrdua d'atenció dels enquestats, a les llars amb més d'un membre en edat escolar, algunes preguntes es van formular només per a un dels nens o adolescents (triat a l'atzar), al qual d'ara endavant ens referirem com a «estudiant de referència».

La taula 1 presenta la comparació entre l'enquesta i la població objectiu segons les característiques utilitzades per definir les quotes de l'enquesta. Amb molt poques excepcions, la mostra constitueix un reflex fidel de la distribució geogràfica de la població. Pel que fa al nivell educatiu de la mare, la proporció de mares amb estudis superiors o que han acabat l'educació secundària superior és més elevada en l'enquesta que entre la població. També és més elevada la proporció d'estudiants matriculats en l'itinerari de batxillerat en l'educació secundària superior, en detriment de la de matriculats en cicles formatius. La majoria dels estudiants cursen educació primària o secundària inferior (73,3%), mentre que un 18,6% estan matriculats en l'itinerari de batxillerat de l'educació secundària superior. Finalment, un 6,7% cursen cicles formatius, també com a part de l'educació secundària superior.

2. L'enquesta es va fer amb l'aprovació del comitè ètic de Nova SBE.

Taula 1: **Comparació entre les característiques de la mostra i la població objectiu (Portugal)**

Regió
(N = 2.312)

	Nord	Algarve	Centre	Àrea Metropo-litana de Lisboa	Alentejo	Regió Autònoma de les Açores	Regió Autònoma de Madeira
Mostra:	32,3%	5,5%	22,1%	30,4%	5,2%	2,6%	2%
Població:	30%	6%	22%	30%	7%	3%	3%
Diferència:	2,3**	-0,6	0,1	0,4	-1,8***	-0,4	-1,0

Educació de la mare
(N = 2.312)

	Educació secundària inferior o menys	Educació secundària superior	Educació superior
Mostra:	26,9%	32,3%	40,8%
Població:	32%	30%	38%
Diferència:	-5,1***	2,3**	2,8***

Nivell educatiu de l'estudiant
(N = 3.256)

	Primària i secundària inferior	10è-12è curs, itinerari acadèmic	10è-12è curs, cicles formatius	No escolaritzats
Mostra:	73,3%	18,6%	6,7%	1,4%
Població:	73%	16%	11%	
Diferència:	0,5	2,6***	-4,3***	

Nombre de llars
2.312

Nombre d'estudiants
3.256

*Nota: estadísticament significatiu amb valors del *10%, el **5% i l'***1% per a les proporcions de la prova z d'una mostra. Les proporcions regionals de l'apartat de població objectiu es basen en l'Enquesta sobre ingressos i condicions de vida (SILC) de l'Eurostat del 2022. La proporció d'estudiants per etapa educativa en la població objectiu es basa en el Perfil do Aluno (https://www.dgeec.medu.pt/api/ficheiros/66e439aa7f2923f0747f399a).*

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

Pel que fa al nivell educatiu de la mare, la mostra conté una proporció més elevada de mares que han completat estudis superiors o l'educació secundària superior que no pas la població general.

2.2. Espanya

L'enquesta espanyola es va basar en un qüestionari en línia representatiu fet a 2.500 pares o tutors entre l'abril i el maig del 2024. Tots els participants tenien com a mínim un fill d'entre sis i divuit anys que cursava educació primària, educació secundària obligatòria (ESO) o educació postobligatòria (batxillerat o cicles formatius). La mostra està estratificada per comunitats autònomes, mida de la localitat de residència i edat de l'enquestat. Com en el cas de l'enquesta portuguesa, algunes preguntes es refereixen a un dels estudiants de la llar triat a l'atzar, que també s'anomena «estudiant de referència» (taula 2).

L'enquesta espanyola inclou informació sobre les llars, els estudiants i les classes privades, a més d'altres activitats extraescolars. Aquestes últimes no són objecte d'aquest informe, que se centra en les classes de tipus acadèmic.

A la taula 2 es detalla la composició de la mostra. També en aquest cas, la majoria d'estudiants cursaven educació primària o educació secundària inferior (83,5%), mentre que un 16,5% estaven matriculats en els cursos superiors de l'educació secundària.

Taula 2: **Comparació entre les característiques de la mostra i la població objectiu (Espanya)**

Comunitat autònoma

	Andalusia	Catalunya	Galícia	Madrid	C. Valenciana	País Basc	Altres comunitats autònomes
Percentatge en l'enquesta:	18,6%	14,7%	5,3%	15,8%	11,2%	4,6%	29,8%
Població:	18,9%	15,3%	5,3%	15,2%	11,1%	4,5%	29,6%
Diferència:	-0,3	-0,6	0,0	0,6	0,1	0,1	0,2

Nivell educatiu més alt de la llar

	Educació secundària inferior o menys	Educació secundària superior	Educació superior
Percentatge en l'enquesta:	5,6%	32,9%	61,5%
Població:	13,5%	33,4%	53,1%
Diferència:	-7,9***	-0,5	8,5***

Nivell educatiu de l'estudiant

	Educació primària	Educació secundària inferior	Educació secundària superior
Percentatge en l'enquesta:	49,9%	33,6%	16,5%
Població:	48,6%	35,7%	15,7%
Diferència:	1,2	-2,1**	0,8

Nombre de llars
2.500

Nombre d'estudiants
2.500

*Nota: estadísticament significatiu amb valors del *10%, el **5% i l'***1% per a les proporcions de la prova z d'una mostra. En el cas d'Espanya, totes les estadístiques es presenten considerant una reponderació de la mostra que té en compte la distribució de la població.*

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

2.3. Característiques generales de la mostra

La taula 3 presenta altres estadístiques descriptives de totes dues mostres. A Espanya les llars estan formades, de mitjana, per 3,9 persones, i a Portugal, per 3,6, mentre que l'edat mitjana dels enquestats és de 46,4 anys en el cas d'Espanya i de 42,5 en el de Portugal. Resulta interessant observar que en el cas de Portugal el 16,8% dels enquestats són estrangers, mentre que en el cas d'Espanya ho són el 3,1%.

La distribució dels enquestats per nivells educatius és similar en totes dues mostres: el 41% dels enquestats espanyols i el 44% dels portuguesos estan en possessió d'un títol d'educació superior, mentre que un 34% i un 36,6%, respectivament, han completat l'educació secundària superior. Finalment, un 25% dels enquestats a Espanya i un 19,4% a Portugal han cursat només la secundària inferior o un nivell més baix.

La relació dels enquestats amb els estudiants de la llar difereix lleugerament en les dues mostres: a Espanya, el 98,1% dels enquestats en són els progenitors, mentre que a Portugal aquesta proporció baixa fins al 93,4%.

La taula 4 detalla les característiques socioeconòmiques de la mostra. La mediana d'ingressos se situa en l'interval de 2.501-3.000 euros de renda mensual disponible en el cas d'Espanya i en l'interval de 1.600-2.100 euros en el cas de Portugal. També es va preguntar als enquestats per la seva percepció sobre els seus ingressos (ingressos subjectius): el 50,8% (Espanya) i el 53,4% (Portugal) van afirmar que el seu nivell d'ingressos era suficient per afrontar les despeses habituals.

La gran majoria dels estudiants anaven a centres educatius públics (el 96,7% a Espanya i el 92,8% a Portugal).[3] Segons dades oficials del 2023, a Portugal la proporció d'estudiants que van a centres educatius públics oscil·la entre el 86% en l'educació primària i el 75%

Taula 3: **Característiques demogràfiques de les mostres**

Mida mitjana de la llar Espanya: **3,9** | Portugal: **3,6**

● Espanya ● Portugal

Relació de l'enquestat amb l'estudiant

	Espanya	Portugal
Pare o mare:	98,1	93,4
Padrastre o madrastra:	-	3,5
Avi o àvia:	0,4	0,6
Oncle o tia:	0,3	1,3
Altres:	0,2	1,2

Edat mitjana dels enquestats

46,4 anys

42,5 anys

Nacionalitat

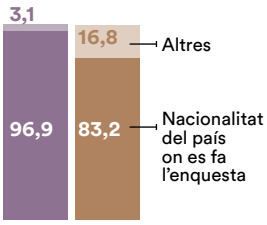

Nivell educatiu de l'enquestat

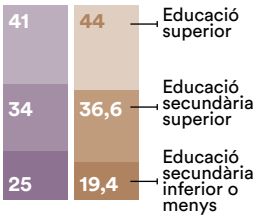

Nota: en la mostra d'Espanya les estadístiques estan ponderades, mentre que en el cas de Portugal no ho estan.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

3. El sistema espanyol inclou tant els centres totalment públics com els centres privats que també reben finançament públic, és a dir, els centres concertats. Tot i que són de titularitat privada, aquests centres reben finançament públic per subvencionar el cost de l'ensenyament. Així doncs, en l'informe els considerem com a públics.

Taula 4: **Característiques socioeconòmiques**

● Espanya ● Portugal

Intervals de renda disponible (€)		Espanya	Portugal
Espanya	< 2.000	24,1	
	2.001 a 2.500	13,3	
	2.501 a 3.000	14,7	
	3.001 a 4.000	16,7	
	> 4.000	15,1	
Portugal	< 1.000		10,1
	1.000 a 1.600		21,9
	1.600 a 2.100		21,8
	2.100 a 2.400		14,1
	> 3.300		17,4

Els vostres ingressos actuals...	Espanya	Portugal
Són suficients per viure còmodament	28,3	24,9
Són suficients per viure	50,8	53,4
Amb prou feines són suficients per viure	17,9	21,8

Tipus de centre educatiu	Espanya	Portugal
Públic	96,7	92,8
Amb finançament públic (concertat)	26,7	-
Privat	3,3	7,2

Capital cultural	Espanya	Portugal
Com a mínim un llibre	78,7	79
Com a mínim una visita al teatre	36,3	37,2
Com a mínim una visita a un museu	59,9	61,1

Nota: els centres concertats són centres que no són ni totalment públics ni privats, ja que reben finançament públic però operen independentment del sistema de centres educatius públics.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

en l'educació secundària superior. Així doncs, en la mostra els estudiants que van a centres educatius públics estan sobrerepresentats. Això pot ser perquè aquesta característica no es va utilitzar com a variable d'estratificació.

D'altra banda, vam mesurar el capital cultural de les llars a partir de preguntes sobre la freqüència amb què s'havien dut a terme una sèrie d'activitats culturals en els darrers sis mesos. Les distribucions són bastant similars en totes dues enquestes. La majoria dels enquestats havien anat al teatre en els últims sis mesos (36,3% i 37,2%, respectivament, a Espanya i Portugal), havien visitat com a mínim una exposició (59,9% i 63,7%, ídem) o havien llegit com a mínim un llibre (78,7% i 79%, ídem).

La taula 5 detalla les característiques dels «estudiants de referència» en termes de rendiment acadèmic i aspectes conductuals. Per analitzar els resultats acadèmics dels estudiants, vam recopilar les notes més recents que els havien posat els professors durant el curs acadèmic 2023-2024 en l'assignatura de llengua portuguesa o llengua castellana, que és comuna a totes les etapes i itineraris educatius. Com que les notes varien segons l'etapa educativa i, de vegades, segons el

centre, les vam convertir a variables categòriques definides degudament i vam fer la distinció entre educació primària, educació secundària inferior i educació secundària superior (més informació a la nota que acompanya la taula 5).

La distribució d'estudiants entre aquests nivells és similar a tots dos països. La segona categoria més alta («aprovat, franja mitjana») concentra el nombre més elevat d'estudiants, tant en l'educació primària i secundària inferior (41,5% a Espanya i 46,1% a Portugal) com en la secundària superior (35,9% a Espanya i 48,5% a Portugal). El percentatge d'estudiants que formen part de la categoria més baixa és reduït (entre l'1,8 i el 3,6%) en tots quatre grups. La resta d'estudiants es distribueixen equitativament entre la segona categoria –«aprovat, franja baixa»– i la superior –«aprovat, franja alta».

Mentre que la majoria d'enquestats portuguesos creuen que l'estudiant de referència presenta, en general, un rendiment acadèmic elevat, en el cas d'Espanya les dades mostren una distribució més uniforme.

Taula 5: **Rendiment acadèmic dels estudiants**

Resultats acadèmics (objectius)

● Espanya ● Portugal

		Educació primària i secundària inferior		Educació secundària superior	
Llengua materna (portuguès/castellà), nota més recent	Suspens	3,6	1,8	3	2,5
	Aprovat: franja baixa	20,8	19,7	19,1	22,8
	Aprovat: franja mitjana	41,5	46,1	35,9	48,5
	Aprovat: franja alta	32,6	26	19,5	17,4
Han suspès un curs acadèmic:		5,8	7,8		
Han suspès assignatures:		19,2	20,2		

Nota: a tots dos països, les taules es refereixen a les dades per a l'«estudiant de referència». En el cas de la variable «Llengua materna (portuguès/castellà), nota més recent», a Portugal vam dividir els estudiants en quatre grups segons el sistema de qualificacions de cada etapa educativa: 1-5 fins a novè curs i 0-20 entre desè i dotzè curs. Així doncs, 1) «suspens» és <2/<10; 2) «aprovat: franja baixa» és 3/10-14; 3) «aprovat: franja mitjana» és 4/14-18, i 4) «aprovat: franja alta» és 5/18-20. És possible que els percentatges no sumin 100% a causa dels enquestats que van respondre «No ho sé». En el cas de les llars amb més d'un membre en edat escolar, aquesta anàlisi se centra en l'«estudiant de referència». En el cas dels estudiants espanyols, vam redistribuir les cinc qualificacions possibles en quatre grups a l'efecte de comparabilitat: «excel·lent» és «aprovat: franja alta», «notable» és «aprovat: franja mitjana», «bé» i «suficient» són «aprovat: franja baixa» i «insuficient» és «suspens».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

Així mateix, observem que, en termes globals, el 19,2% dels estudiants (Espanya) i el 20,2% (Portugal) han suspès almenys una assignatura, mentre que el 5,8% i el 7,8%, respectivament, han suspès un curs acadèmic en algun moment de la seva trajectòria acadèmica.

La taula 6 presenta una valoració subjectiva del rendiment dels estudiants. Mentre que la majoria (75,4%) dels enquestats de Portugal creuen que l'«estudiant de referència» té, en general, un bon rendiment acadèmic, en el cas d'Espanya les dades mostren una distribució més uniforme, i un 44,5% dels estudiants s'inscriuen en la categoria de «rendiment acadèmic mitjà». La proporció d'estudiants etiquetats com a estudiants amb un «rendiment acadèmic baix» presenta diferències substancials entre tots dos països: al voltant d'un 1% en el cas de Portugal i, en canvi, un 26,8% en el cas d'Espanya.

La taula 6 també presenta estadístiques sobre dimensions conductuals, i posa de manifest que el 13,9% dels «estudiants de referència» a Espanya i el 6,9% a Portugal han estat objecte de mesures disciplinàries (amonestacions verbals) almenys una vegada. Pel que fa a les aptituds dels estudiants, es notifica que el 14,8% en el cas d'Espanya i el 4,1% en el de Portugal tenen altes capacitats, cosa que suposa una diferència de més de 10 punts percentuals, i que un 5,6% i un 7,9%, respectivament, tenen necessitats educatives especials.

Taula 6: **Rendiment acadèmic dels estudiants i qüestions conductuals**

Resultats acadèmics (percepció subjectiva)

		Espanya	Portugal
Rendiment acadèmic general	Rendiment acadèmic baix	26,8%	1,1%
	Rendiment acadèmic mitjà	44,5%	23,4%
	Rendiment acadèmic alt	28,7%	75,4%
Comportament i aptituds	Avís disciplinari (amonestació / falta disciplinar)	13,9%	6,9%
	Altes capacitats	14,8%	4,1%
	Necessitats educatives especials	5,6%	7,9%

Nota: a tots dos països, les taules es refereixen a les dades per a l'«estudiant de referència». A Portugal el rendiment general dels estudiants es va mesurar partint d'una escala de sis nivells (puntuacions de 0 a 5), que llavors es va passar a una escala de tres nivells en què «rendiment baix» equivalia a les puntuacions 0-1; «rendiment mitjà», a 2-3, i «rendiment alt», a 4-5.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

3. Característiques del mercat de les classes privades

3.1. Prevalença de les classes

El gràfic 1 mostra la proporció d'estudiants que reben classes privades, tenint en compte tots els infants de la llar. En el moment de l'enquesta, a Espanya el percentatge d'estudiants que rebien classes privades (25%) era un 5% més alt que a Portugal (20%).

La prevalença de les classes privades varia de manera similar a tots dos països segons el curs i l'itinerari acadèmic. En l'educació primària (gràfic 2) la prevalença de les classes privades se situa per sota de la mitjana (gràfic 1) tant a Espanya com a Portugal. La diferència en la prevalença es manté constant, i s'estima que és de 6,5 punts percentuals.

En la secundària inferior, el percentatge d'estudiants que reben classes privades és superior al percentatge general en tots dos casos. Una vegada més, la diferència es manté constant, ja que a Espanya el valor és gairebé 5 punts percentuals més alt que a Portugal.

No obstant això, en el cas de l'educació secundària superior (batxillerat), la diferència es redueix a només 3 punts percentuals, i la prevalença de les classes privades arriba a un màxim del 35,6% a Espanya i del 32,6% a Portugal.

Finalment, en l'itinerari de cicles formatius de la secundària superior, la diferència es reverteix lleugerament, i a Portugal la prevalença de les classes privades és 0,4 punts percentuals més alta que a Espanya. No obstant això, a tots dos països la proporció d'estudiants que assisteixen a classes privades es manté molt per sota de la mitjana general, entre el 13 i el 14%.

En termes generals, 1 de cada 4 estudiants a Espanya i 1 de cada 5 a Portugal recorren a les classes privades, i la prevalença augmenta fins a aproximadament 1 de cada 3 en l'educació secundària superior a tots dos països. La concentració de les classes privades en l'educació secundària superior suggereix que els pares prioritzen aquest suport extra en els cursos acadèmics amb exàmens importants que tindran un impacte significatiu en les oportunitats futures pel que fa a l'educació superior. Aquestes xifres també indiquen que les famílies de tots dos països estan compromeses a ajudar els estudiants a millorar o complementar l'ensenyament formal, cosa que pot incrementar la bretxa de rendiment acadèmic entre els estudiants que reben aquest suport extra i els que no.

La prevalença de les classes privades també és diferent segons les assignatures, tal com

1 de cada 4 estudiants a Espanya i 1 de cada 5 a Portugal reben classes privades, tot i que la prevalença augmenta fins a 1 de cada 3 en l'educació secundària superior a tots dos països.

Prevalença de les classes privades

● Assisteixen a classes privades ● No assisteixen a classes privades

Gràfic 1:
Tots els estudiants de la llar

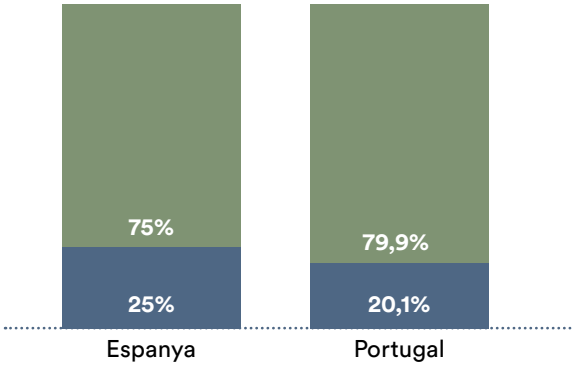

Gràfic 2:
Educació primària

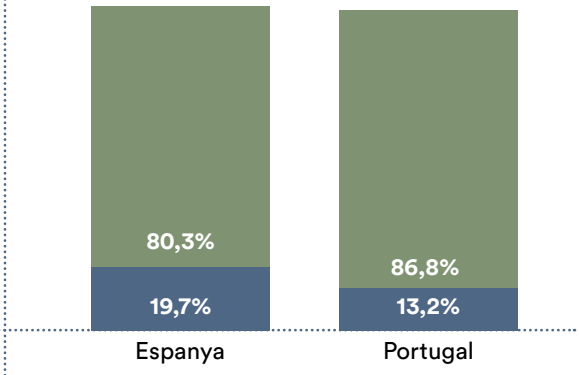

Gràfic 3*:
Educació secundària inferior

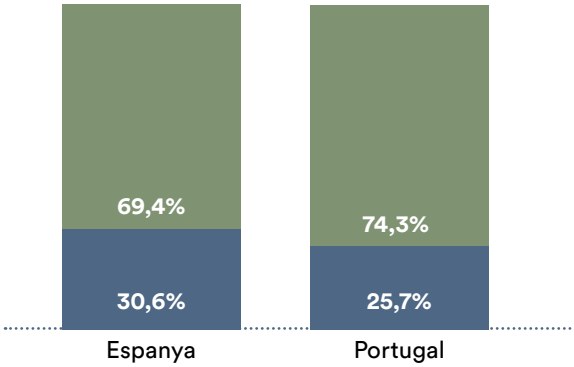

Gràfic 4*:
Educació secundària superior, batxillerat

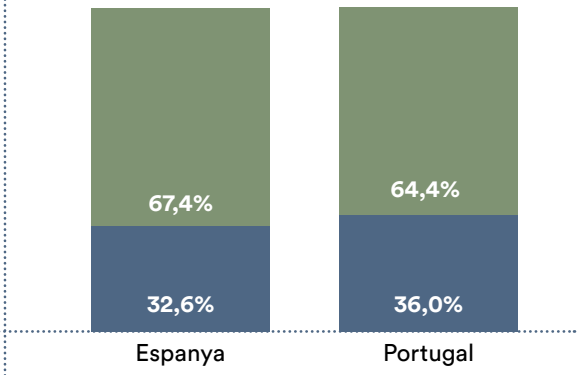

Gràfic 5:
Educació secundària superior, cicles formatius

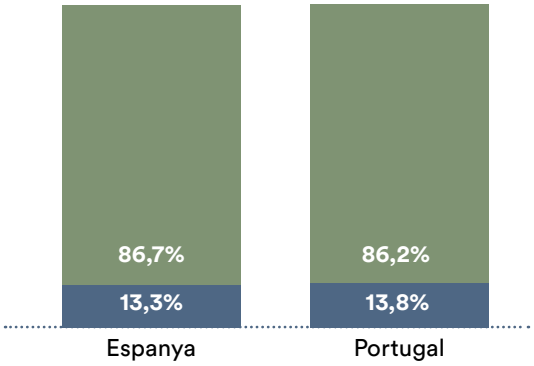

**Nota: tenint en compte que a Espanya la divisió per etapes educatives no coincideix del tot amb la classificació ISCED, en la prevalença indicada per a aquest país en aquest gràfic hi falta el primer curs de l'educació secundària superior (itinerari de batxillerat).*

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

mostra el gràfic 6. Com calia esperar, les matemàtiques són una de les assignatures més sol·licitades a tots dos països. No obstant això, mentre que a Portugal concentren gairebé un 70% del estudiants que reben classes privades, a Espanya en representen només un 40,2%, per darrere de les classes privades d'anglès, amb un 52,7%. Finalment, la llengua materna ocupa el segon lloc a Portugal (45,8%) i el tercer a Espanya, amb un percentatge de només l'11,5%.

Probablement, les diferències en la prevalença per assignatures tenen relació amb les assignatures en què els pares creuen que els estudiants tenen més dificultats o amb les que poden ser més rellevants en el futur per als seus estudis o l'activitat professional. La nota obtinguda en matemàtiques en els exàmens nacionals (la selectivitat a Espanya i l'*exame nacional* a Portugal) sovint té un pes elevat en la nota d'admissió en els estudis universitaris STEM més competitius i en alguns graus de ciències socials amb un contingut quantitatiu important, com ara econòmiques i disciplines relacionades. Això pot portar les llars que es poden permetre la despesa extra a recórrer a les classes privades per millorar els coneixements i el rendiment acadèmic dels estudiants.

3.2. Característiques de les classes privades

Totes dues enquestes van recollir informació sobre les característiques de les classes privades, concretament, sobre el lloc on s'imparteixen i el format que tenen. Aquesta informació ens permet comprendre millor quines característiques de les classes privades les fan més atractives per a pares i estudiants.

La distribució dels estudiants segons les característiques és similar a tots dos països, i la majoria de les classes privades s'imparteixen en centres d'ensenyament (el 51,8% a Portugal i el 53,3% a Espanya). Considerem important destacar que, mentre que a Portugal el 34,1% de les classes s'imparteixen a casa del professor, aquest percentatge baixa fins al 21,9% en el cas d'Espanya. D'altra banda, el 9,6% dels estudiants portuguesos reben les classes a casa seva, mentre que aquest percentatge puja fins al 21,4% en el cas d'Espanya.

Pel que fa al format de les classes, la majoria dels estudiants assisteixen a sessions grupals: al voltant del 50% a Portugal i el 60% a Espanya. Per contra, el 41,8% dels estudiants portuguesos i el 25,3% dels espanyols reben classes particulars. L'elevada prevalença

Gràfic 6: **Distribució per assignatures en totes les etapes educatives (tots els cursos)**

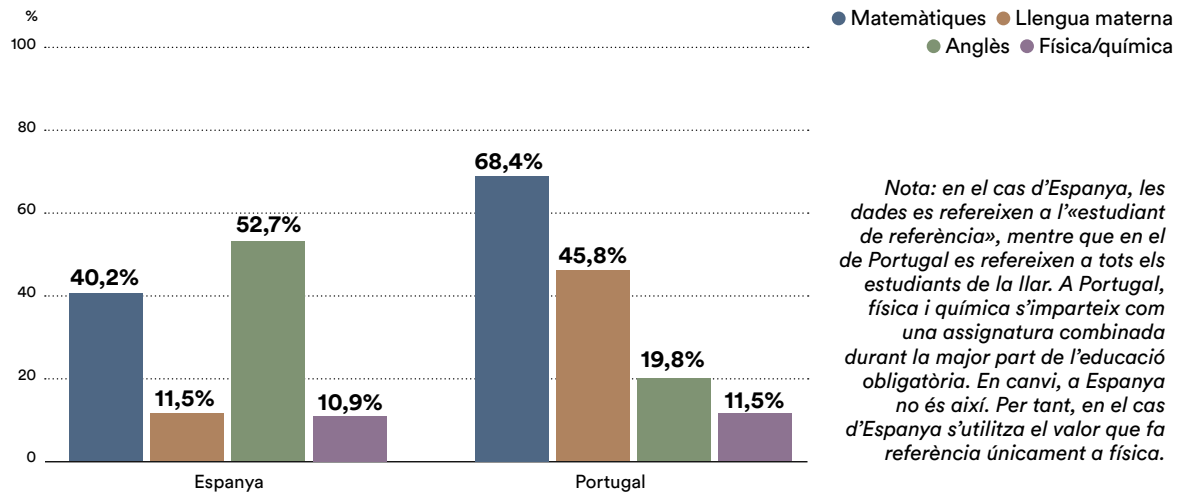

Nota: en el cas d'Espanya, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència», mentre que en el de Portugal es refereixen a tots els estudiants de la llar. A Portugal, física i química s'imparteix com una assignatura combinada durant la major part de l'educació obligatòria. En canvi, a Espanya no és així. Per tant, en el cas d'Espanya s'utilitza el valor que fa referència únicament a física.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

Gràfic 7: **Característiques de les classes privades**

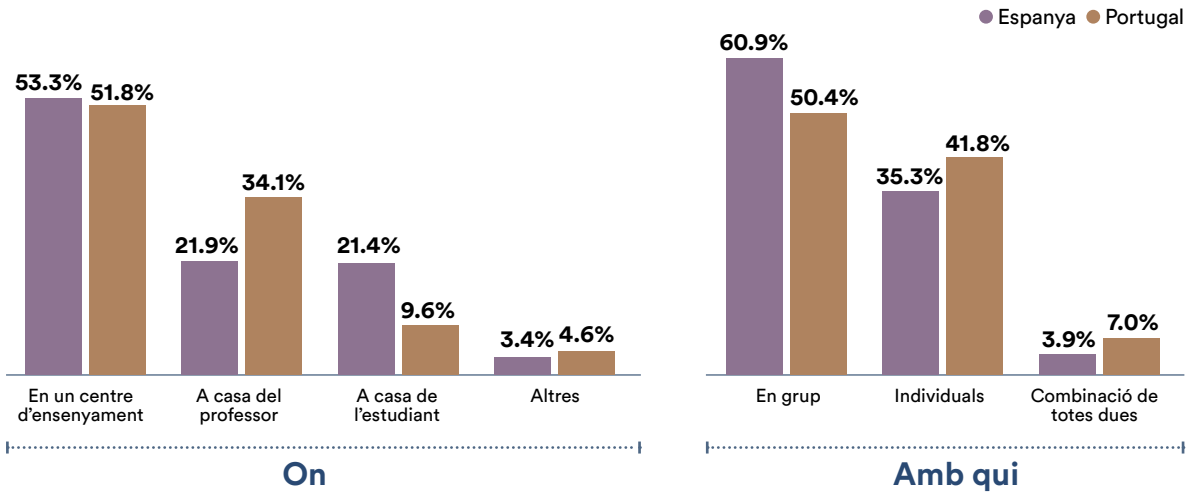

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

de les classes particulars suggereix que els pares valoren el suport més individualitzat que s'ofereix als estudiants amb aquestes sessions, cosa que sovint no és possible en grups més nombrosos d'estudiants en el context de l'educació formal.

3.3. Despesa en classes privades

Totes dues enquestes van recollir informació sobre la despesa mensual total en classes privades per a l'estudiant de referència, és a dir, el menor triat a l'atzar entre els menors de la llar (taula 11). Es tracta d'un paràmetre important per avaluar la càrrega financera que suposen les classes privades. El cost de les classes privades pot ser una barrera per accedir-hi, cosa que pot contribuir a ampliar la bretxa de rendiment acadèmic entre els estudiants de famílies amb ingressos baixos i els de famílies amb ingressos alts, i imposar més pressió financera a les famílies amb ingressos baixos, que és possible que destinin un percentatge més elevat dels seus recursos (en comparació amb les llars més acabalades) a les classes privades.

Taula 11: **Despesa en classes privades**

Mercat general

Mitjana d'hores setmanals

3	3.1
ESPANYA	PORTUGAL

Despesa mensual de les llars
(1 estudiant)

97,0 €	126,4 €
ESPANYA	PORTUGAL

Nota: mentre que a Espanya es va preguntar directament als enquestats quin import gastaven mensualment per estudiant, a Portugal se'ls va preguntar quant gastaven en total (independentment del nombre d'estudiants). Per millorar la comparabilitat de les dades, per crear aquesta taula, en el cas de Portugal hem utilitzat les dades de les llars amb un sol fill matriculat a classes privades. A tots dos països, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

En termes generals, la mitjana d'hores setmanals de classes privades és similar a tots dos països: 3,1 hores a Portugal i 3 hores a Espanya. No obstant això, la despesa mitjana per estudiant i mes és gairebé 30 euros més elevada a Portugal que a Espanya. Així doncs, les llars portugueses paguen un import més alt que les espanyoles per un nombre similar d'hores de classe. També cal destacar que les classes individuals tenen més prevalença a Portugal, cosa que pot explicar, en part, aquesta diferència en la despesa.

El preu de les classes privades varia segons l'assignatura i el curs, tal com mostra la taula 12. A Espanya, la despesa mensual més important és en matemàtiques (108 euros), mentre que la llengua materna suposa la despesa més baixa de les tres assignatures considerades. A Portugal, en canvi, la despesa mitjana mensual és similar en les tres matèries més populars. Pel que fa al nivell educatiu, mentre que a Espanya la despesa mensual mitjana arriba al nivell màxim en l'educació secundària inferior (108,9 euros), 30 euros més que en l'educació primària, a Portugal el màxim s'assoleix en l'educació secundària superior (146,20 euros), xifra que també se situa 30 euros per sobre de la corresponent a l'educació primària (115,60 euros).

Calculant els preus mitjans basant-nos en les tres categories d'ingressos subjectius de les llars (mostrats a la taula 4), podem avaluar com els ingressos de la llar condicionen l'import destinat a classes privades. Aquests resultats també es mostren en l'últim apartat de la taula 12, i suggereixen que les llars amb nivells més alts d'ingressos tenen una despesa mensual més elevada a tots dos països. Les llars amb dificultats per arribar a final de mes (les que indiquen que els seus ingressos «amb prou feines són suficients per viure») gasten 114 euros a Portugal i 94 a Espanya,

Taula 12: **Despesa en classes privades per etapa educativa i assignatura**

● Espanya ● Portugal

Despesa per assignatura		Despesa per etapa		Despesa per nivell d'ingressos subjectiu	
Llengua materna (portuguès/castellà)	94,0 €	**Educació primària**	78,1 €	**Ingressos que amb prou feines són suficients per viure**	88,0 €
	131,0 €		115,6 €		114,3 €
Matemàtiques	108,0 €	**Educació secundària inferior**	108,9 €	**Ingressos suficients per viure**	95,5 €
	126,9 €		117,3 €		118,6 €
Anglès	96,0 €	**Educació secundària superior**	103,0 €	**Ingressos suficients per viure còmodament**	105,0 €
	129,7 €		146,2 €		149,8 €

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

mentre que les que viuen més còmodament gasten 150 euros a Portugal i 105 a Espanya. Tot i que la diferència absoluta en la despesa mensual entre llars amb dificultats econòmiques i sense és petita (17 euros a Espanya i 35 a Portugal), suposa un 18% i un 28% més de despesa, respectivament, en el cas de les llars amb una situació econòmica folgada. La combinació d'aquestes dades amb les del gràfic 12, que mostra un gradient d'ingressos més clar en la prevalença de les classes privades en el cas de Portugal, suggereix que les classes privades tenen un paper més important en les desigualtats educatives en aquest darrer país.

3.4. Impacte de les classes privades i nivell de satisfacció amb aquestes

Avaluar el nivell de satisfacció amb les classes privades i l'impacte que tenen és important per determinar el grau de participació de les llars. A més, com que les dades no ens permeten mesurar l'impacte de les classes privades en els resultats dels estudiants amb proves contundents com ara notes d'exàmens estandarditzades, aquesta pregunta complementa la que fa referència a la valoració subjectiva que fan els pares de la utilitat de les classes privades i ens pot ajudar a comprendre millor el fenomen. Totes dues enquestes van recollir informació sobre aquests dos paràmetres, que es van quantificar a través de preguntes tipus Likert amb 10 nivells. Els resultats es resumeixen a la taula 13.

A tots dos països, els enquestats indiquen nivells elevats de satisfacció (8 sobre 10 a Portugal i 8,4 sobre 10 a Espanya). No obstant això, els enquestats portuguesos es mostren més segurs que els espanyols pel que fa a

Taula 13: **Nivell de satisfacció i impacte percebut**

● Espanya ● Portugal

	Satisfacció (de 0 a 10)	Impacte positiu de les classes privades en la nota de l'assignatura	En general, les classes privades han millorat el rendiment dels estudiants	Les classes privades han millorat el nivell de confiança dels estudiants
Espanya	8,4/10	61,1%	31,6%	44,3%
Portugal	8,0/10	97,6%	86,5%	47,0%

Nota: mentre que en el cas de Portugal es va demanar als enquestats que avaluessin l'impacte sobre la nota de les assignatures, en el d'Espanya se'ls va demanar que seleccionessin una opció si hi estaven d'acord. Tenint en compte això, vam considerar que estaven satisfets tots els qui van valorar la satisfacció positivament. A tots dos països, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

l'impacte positiu de les classes privades: mentre que el 61,1% dels espanyols estan d'acord que les classes tenen un impacte positiu en la nota obtinguda en l'assignatura, en el cas de Portugal aquest percentatge es dispara fins al 98%. D'altra banda, el 87% dels enquestats portuguesos estan d'acord que les classes milloren el rendiment general dels estudiants, afirmació que en el cas d'Espanya només comparteixen el 31,6% dels enquestats. Tanmateix, proporcions similars d'enquestats de tots dos països estan d'acord que les classes privades milloren el nivell de confiança dels estudiants (el 47% a Portugal i el 43% a Espanya).

3.5. Dimensió del mercat

En aquest apartat utilitzem la informació de les enquestes per estimar la dimensió del mercat de les classes privades a tots dos països. Les dades sobre la despesa de les llars en classes privades i l'ús que fan d'aquest servei són crucials, fonamentalment, per dues raons. En primer lloc, determinen el disseny de polítiques, sobretot si l'objectiu és incorporar part d'aquest mercat en el sistema d'educació formal. En segon lloc, permeten comprendre millor l'envergadura d'aquest mercat a l'ombra, la qual cosa té implicacions importants des del punt de vista fiscal.

Partint de l'estratificació regional de la mostra, la taula 14 mostra els principals components per a aquest exercici en el cas de Portugal. Calculem que aproximadament 235.000 llars, que engloben més de 269.000 estudiants, paguen classes privades extraescolars.[4] Basant-nos en el nombre total de llars que paguen classes privades per regió, hem calculat la despesa mitjana mensual total a partir dels valors recopilats en l'enquesta. Calculem que a Portugal la despesa mensual de les llars en classes privades és de 30 milions d'euros, i que la despesa anual total puja a una xifra de prop de 300 milions d'euros.[5]

L'enquesta feta a Espanya ens permet estimar la dimensió del mercat a partir del nombre total d'estudiants matriculats en centres educatius, la despesa mensual mitjana per estudiant i la proporció d'estudiants que assisteixen a classes privades.

D'una població de 6.404.230[6] individus, estimem que 5.946.746 estan escolaritzats. Tenint en compte que un 25,7% dels estudiants assisteixen a classes privades, i que la despesa mitjana en classes privades és de 97 euros, estimem un mercat mensual total de més de 148 milions d'euros, cosa que equival a un mercat anual de 1.480 milions d'euros.

S'estima que el mercat anual espanyol és unes 4,5 vegades més gran que el portuguès, dada que és coherent amb la diferència en la quantie tat de població resident entre tots dos països.

Mentre que en el cas d'Espanya l'enquesta no recull informació sobre el grau d'informalitat del mercat, a Portugal sí que es va demanar per la proporció de llars a les quals es facturaven els serveis de classes privades: eren, aproximadament, un 58% del total de la mostra. Partint d'aquesta estimació, l'economia submergida en aquest sector puja a 127 milions d'euros.[7]

Es calcula que a Portugal el mercat de les classes privades mou uns 300 milions d'euros l'any. S'estima que el mercat espanyol és unes 4,5 vegades més gran (1.480 milions d'euros anuals).

4. Aquesta estimació es basa en el nombre total de llars amb menors d'entre sis i divuit anys segons consta en les dades de l'Enquesta oficial sobre ingressos i condicions de vida (SILC), una enquesta representativa de la població resident que duu a terme anualment l'Institut Nacional d'Estadística de Portugal.

5. Per calcular el cost anual total, considerem deu mesos, ja que tant a Portugal com a Espanya hi ha dos mesos de vacances a l'estiu.

6. Aquesta xifra s'obté aplicant les microdades del cens del 2022 sobre matriculació d'estudiants per edat a les dades de població del 2024 per als individus de sis a divuit anys, totes facilitades per l'INE.

7. Les classes privades van passar a estar exemptes d'IVA el 2024. Així doncs, actualment a aquesta activitat només s'hi aplica l'IRPF (impost sobre la renda de les persones físiques) o l'impost de societats, depenent del tipus de proveïdor, cosa que ens impedeix estimar la pèrdua d'ingressos fiscals.

Taula 14: **Dimensió del mercat a Portugal**

Regió	Població (nombre de llars amb infants de 6 a 18 anys)	Proporció de llars que paguen classes privades	Despesa mitjana mensual per família	Nombre de llars que paguen classes privades	Despesa total de les llars (euros mensuals)
Nord	290.375	27,2%	121,3€	79.016	9.659.737
Algarve	49.092	29,4%	144,2€	14.416	2.078.773
Centre	191.058	23,1%	123€	44.119	5.427.969
Àrea Metropolitana de Lisboa	280.726	23,3%	141,6€	65.489	9.273.302
Alentejo	69.932	29,2%	105,2€	20.387	2.124.330
Regió Autònoma de les Açores	22.019	25%	115,6€	5.505	636.349
Regió Autònoma de Madeira	24.398	23,9%	128,6€	5.834	750.525
	Font: SILC (2023)	*Font: Enquesta pròpia*	*Font: Enquesta pròpia*	*Font: Estimació*	*Font: Estimació*

Total:	Proporció de llars que paguen classes privades	Despesa total de les llars (euros mensuals)
	234.777	29.950.986

Nota: la despesa anual puja a 300 milions d'euros després de multiplicar la despesa mensual per deu mesos.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

Taula 15: **Dimensió del mercat a Espanya**

Població d'interès (nombre d'estudiants de 6 a 18 anys)	Proporció d'estudiants que assisteixen a classes privades	Despesa mensual mitjana per família	Nombre d'estudiants que assisteixen a classes privades	Despesa total de les llars (euros mensuals)
5.946.746	25,66%	97 €	1.525.935	148.015.697
Font: INE (2022)	*Font: Enquesta*	*Font: Enquesta*	*Font: Estimació*	*Font: Estimació*

Nota: la despesa anual puja a 1.480 milions d'euros després de multiplicar la despesa mensual per deu mesos.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

4. Factors principals que impulsen la demanda de classes privades

En aquest apartat parlarem dels principals factors que impulsen la demanda de classes privades. En primer lloc, ens centrarem en una sèrie de factors indicats pels enquestats que resulten determinants per decidir si contractar (o no) classes privades, i en com es tria normalment el professor i qui es tria com a tal. A l'apartat 4.2, estudiarem quina correlació hi ha entre la prevalença de les classes privades i tota una sèrie de característiques sociodemogràfiques de les llars i els estudiants.

4.1. Factors indicats pels enquestats

Es va preguntar als enquestats que indiquessin les raons principals que els portarien a apuntar els seus fills a classes privades. La raó que es va adduir amb més freqüència van ser els «problemes de l'estudiant amb l'assignatura» (en un 28,6% dels casos a Espanya i en un 40,8% a Portugal).

D'altra banda, mentre que a Portugal la preparació per a exàmens importants va ser la segona raó més esmentada per apuntar els fills a classes privades (31,3%), a Espanya només la van adduir un 5,3% dels enquestats. La «necessitat d'ajuda extra» va ser la segona raó més esmentada pels enquestats espanyols, en la mateixa proporció que pels portuguesos (24,9%), tot i que a Portugal aquesta raó es va situar en tercer lloc.

Els «temes no coberts pel currículum escolar» van ser la tercera raó més esmentada a Espanya, amb un 17,4%; a Portugal, la proporció d'enquestats que la van esmentar va ser inferior. Al seu torn, la raó «El centre educatiu no ofereix prou ajuda» va ser adduïda pel 19,9% de les llars portugueses i el 12,4% de les espanyoles. En general, sembla que als pares els mouen més els factors que tenen a veure amb els estudiants que no pas els que tenen a veure amb els centres educatius; tanmateix, aquesta conclusió s'ha de considerar amb cautela, ja que les característiques dels estudiants estan estretament correlacionades amb la qualitat del centre educatiu.

També es va preguntar als enquestats com havien trobat el professor per als seus fills (gràfic 9). Les respostes de tots dos països segueixen un patró similar. La recomanació personal sembla ser el factor més important a l'hora de triar professor: el 44,2% dels enquestats de Portugal i el 39,2% dels d'Espanya indiquen que el professor actual dels seus fills els el va recomanar «un amic, un conegut o un veí». A tots dos països, la segona opció més triada és la recomanació d'«altres famílies del centre educatiu o de l'associació de famílies del centre», amb un 25,5% en el cas de Portugal i un 18,6% en el d'Espanya.

També es va recollir informació relativa al nivell educatiu del professor (gràfic 10). En totes dues enquestes, més del 70% dels professors tenien un títol universitari. L'informe espanyol revela una proporció superior d'estudiants terciaris (14,2%) en comparació amb Portugal (8,2%). Els estudiants no terciaris

Gràfic 8: **Quines raons porten a apuntar els estudiants a classes privades?**

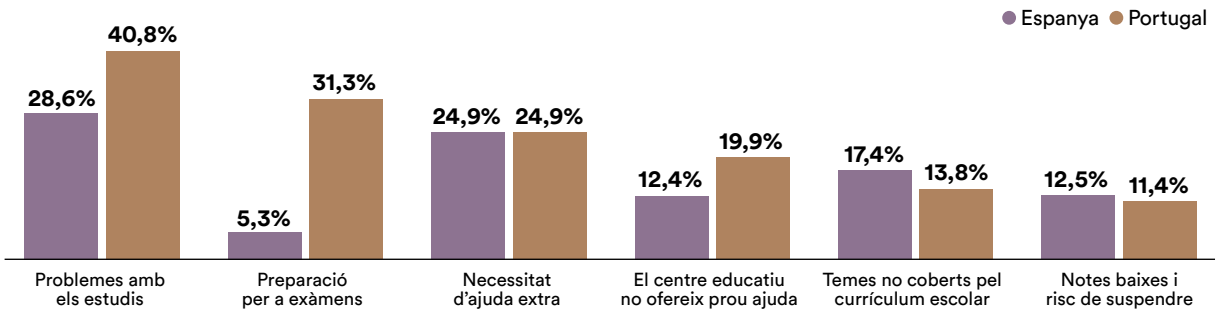

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

Gràfic 9: **Com es va triar el professor?**

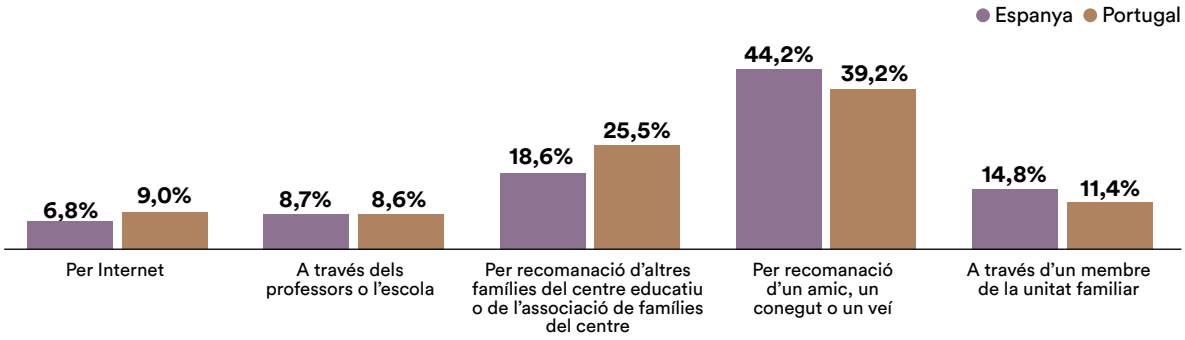

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

representen una proporció similar (poc significativa) en tots dos casos: un 5,8% a Portugal i un 5,5% a Espanya.

També resulta instructiu saber per què els pares opten per *no apuntar* els seus fills a classes privades. El gràfic 11 mostra les raons indicades amb més freqüència pels enquestats. Entre els enquestats que no apunten els fills a classes privades, la raó indicada amb més freqüència per no contractar aquest servei és, a tots dos països, que els estudiants ja treuen bones notes (en el 66,3% dels casos a Portugal i en el 71,3% a Espanya). També és important assenyalar que els enquestats portuguesos esmenten amb més freqüència les dificultats financeres: mentre que el 24,4% dels enquestats de Portugal afirmen que l'elevat cost de les classes privades és una de les raons per les quals no hi apunten els fills, en el cas d'Espanya aquest percentatge és només del 8%. D'altra banda, l'11,1% dels enquestats de Portugal consideren que les classes privades no són útils, en comparació amb un percentatge de només el 3,7% en el cas d'Espanya.

Considerats en conjunt, els resultats dels gràfics 8 i 11, sobre els motius que al·leguen els enquestats per apuntar o no els fills a classes privades, suggereixen que les llars es guien bàsicament per la seva percepció sobre si l'estudiant necessita o no ajuda extra. La càrrega financera és la segona raó més esmentada. De manera concomitant amb el cost més elevat de les classes privades a Portugal i el gradient d'ingressos més alt observat en aquest país, la barrera financera és

Gràfic 10: **El professor és...**

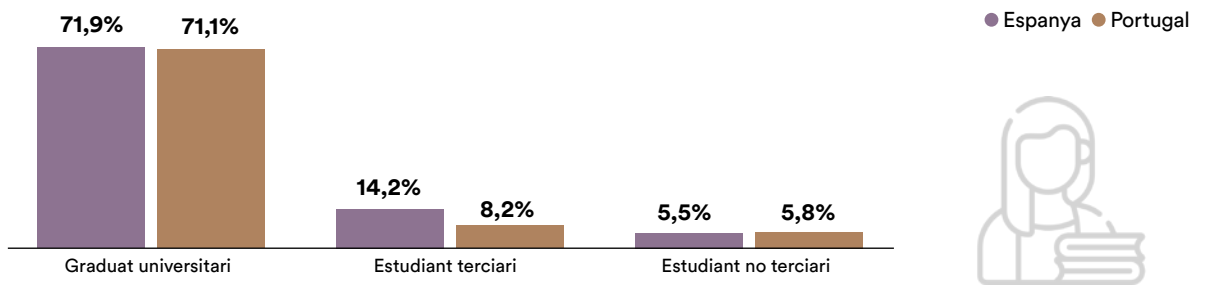

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».
Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

Gràfic 11: **Per què el vostre fill no rep classes privades?**

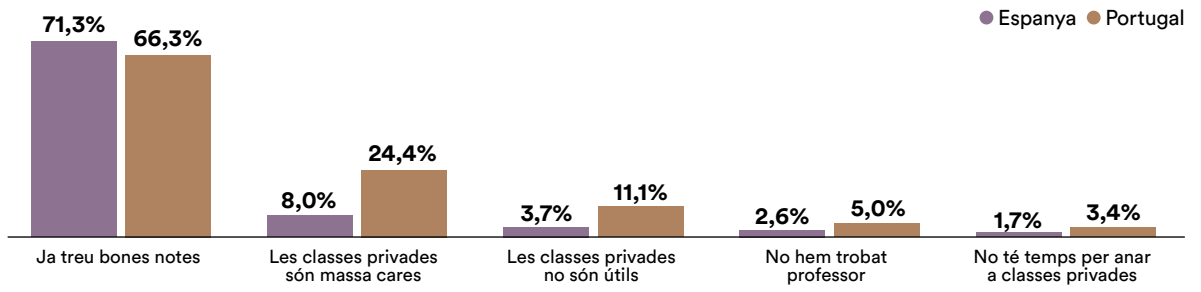

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».
Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

tres vegades més important a Portugal que a Espanya i és una raó adduïda per una de cada quatre famílies que opta per no apuntar els fills a classes privades.

4.2. Factors sociodemogràfics

En aquest apartat partim de l'àmplia sèrie de característiques de les llars i els estudiants recollides en l'enquesta per avaluar si influeixen en la decisió d'apuntar els fills a classes privades.

INGRESSOS

Al gràfic 12 es mostra la prevalença de les classes privades segons si les llars perceben que els costa poc o molt arribar a final de mes. A Portugal, la probabilitat d'apuntar els fills a classes privades augmenta amb els ingressos, sobretot de la classe mitjana (18,4%) a la classe alta (25,9%), mentre que a Espanya arriba al nivell màxim en la classe mitjana (26,2%), i s'observa menys heterogeneïtat entre les diferents classes.

Així i tot, la proporció de llars que indiquen que els seus ingressos «amb prou feines són suficients per viure» però tenen estudiants apuntats a classes privades és relativament alta a tots dos països. Entre aquestes famílies amb més dificultats econòmiques, gairebé 1 de cada 5 a Portugal i 1 de cada 4 a Espanya contracten classes privades. Aquests resultats són coherents amb una de les principals conclusions de l'apartat anterior: malgrat que les classes privades representen una càrrega important per al pressupost familiar, els pares estan disposats a assumir aquesta despesa si creuen que els seus fills realment necessiten les classes.

Gràfic 12: **Prevalença de les classes privades segons la facilitat o dificultat per arribar a final de mes**

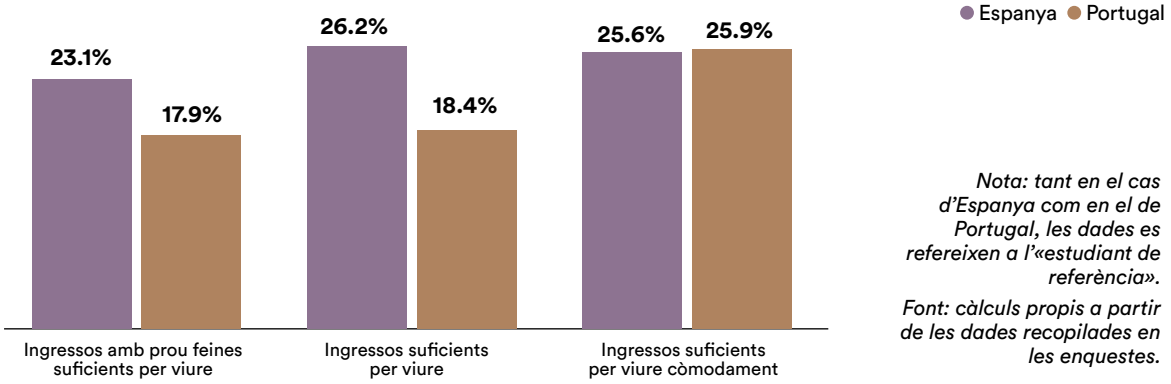

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

NIVELL EDUCATIU DELS ENQUESTATS

A la taula 16 es mostra la proporció d'estudiants que reben classes privades segons el nivell educatiu de l'enquestat. Resulta interessant observar que a Portugal la demanda de classes privades augmenta amb el nivell educatiu de l'enquestat, mentre que a Espanya passa el contrari.

De fet, la prevalença de les classes privades entre els estudiants portuguesos quan l'enquestat té un títol d'educació superior (21,7%) és gairebé 4 punts percentuals més alta que quan l'enquestat té un nivell educatiu inferior a l'educació secundària superior (18,1%). A Espanya, en canvi, la prevalença de les classes privades entre els estudiants quan l'enquestat té un nivell educatiu que no arriba a la secundària superior (28%) és gairebé 7 punts percentuals més alta que quan té un nivell educatiu superior (21,8%). Aquestes xifres són compatibles amb la conclusió que l'accés a les classes privades és més desigual a Portugal. A més, el fet que a Espanya es pugui accedir a serveis de preus inferiors permet que les famílies amb nivells educatius més baixos puguin contractar classes privades, probablement per tal de compensar el seu desavantatge relatiu a l'hora d'ajudar els fills amb les tasques de l'escola.

La prevalença de les classes privades segons la nacionalitat de l'enquestat segueix un

Taula 16: **Prevalença de les classes privades segons el nivell educatiu i la nacionalitat de l'enquestat**

		Espanya	Portugal
Nivell educatiu	Menys que educació secundària superior	28%	18,1%
	Educació secundària superior	24%	19,2%
	Més que educació secundària superior	21,8%	21,7%
Nacionalitat	Nacional	25,5%	23,6%
	Estrangera	16,4%	17,7%

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».
Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

patró similar a tots dos països: els nacionals són més propensos a recórrer a les classes privades que els estrangers. La diferència és més gran a Espanya (9,1 punts percentuals) que a Portugal (5,9 punts percentuals).

TIPUS DE CENTRE EDUCATIU

A tots dos països, la prevalença de les classes privades és bastant similar independentment del tipus de centre educatiu. A l'enquesta portuguesa, la prevalença de les classes privades entre els estudiants que van a centres privats és 2 punts percentuals més alta que entre els que van a centres públics (el 24,3% en comparació amb el 22,4%); en canvi, a Espanya la prevalença entre els estudiants que van a centres públics és menys d'un punt percentual més alta que entre els que van a centres privats (el 24,4% en comparació amb el 23,6%). El sistema espanyol també inclou els centres concertats, en què la prevalença de les classes privades és lleugerament més alta (26,9%) que en el cas dels centres educatius totalment públics.

En general, no sembla que el tipus de centre educatiu sigui un factor determinant en la prevalença de les classes privades ni a Portugal ni a Espanya. Possiblement les desigualtats educatives derivades de les diferències en la qualitat del centre educatiu es podrien compensar amb una prevalença superior de les classes privades entre els estudiants que van a centres educatius públics. El fet que la prevalença sigui similar indica que la despesa en classes privades no compensa les diferències en la qualitat dels centres educatius que estan relacionades amb el nivell d'ingressos.

Taula 17: **Prevalença de les classes privades segons el tipus de centre educatiu**

Tipus de centre educatiu	Espanya	Portugal
Públic	24,4%	22,4%
Concertat	26,9%	-
Privat	23,6%	24,3%

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència». Els centres concertats són centres que no són ni totalment públics ni totalment privats, ja que reben finançament públic però operen independentment del sistema educatiu ordinari de centres públics.

Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

RENDIMENT ACADÈMIC (OBJECTIU I SUBJECTIU) I CARACTERÍSTIQUES DE L'ESTUDIANT

La importància dels paràmetres relatius al rendiment acadèmic presentats a l'apartat 4.1 –en relació amb les raons adduïdes pels enquestats per apuntar (o no) els fills a classes privades– justifica indagar més en aquesta qüestió. A la taula 18 es mostra la proporció d'estudiants que assisteixen a classes privades segons diversos paràmetres del seu comportament, les seves característiques personals i el seu rendiment acadèmic (objectiu i subjectiu).

A Portugal, un terç (33,5%) dels estudiants que han suspès una assignatura reben classes privades, en comparació amb el 19,9% dels que no han suspès mai cap assignatura durant el transcurs dels seus estudis. D'altra banda, el 29,6% dels estudiants espanyols que han suspès un curs acadèmic reben classes privades, en comparació amb el 24,8% dels que no han suspès. Segons les proves més recents de castellà i portuguès, el 45,2% dels estudiants que han suspès la prova de castellà reben classes privades, una proporció molt similar a l'observada a Portugal, en què el percentatge és del 45,7%.

Considerant només la llengua materna, la prevalença de les classes privades és uns 20

No sembla que el tipus d'escola sigui un determinant clau a l'hora d'apuntar-se a classes privades en cap dels dos països.

Taula 18: **Prevalença de les classes privades segons la situació educativa**

		Espanya	Portugal
Ha suspès una assignatura	Sí	-	33,5%
	No	-	19,9%
Llengua materna (portuguès/castellà), examen més recent	Suspès	45,2%	45,7%
	Aprovat	24,7%	22,8%
Ha suspès un curs acadèmic	Sí	29,6%	21,1%
	No	24,8%	22,8%
Rendiment acadèmic general de l'estudiant	Rendiment acadèmic baix	36,3%	30,8%
	Rendiment acadèmic mitjà	24,4%	30,4%
	Rendiment acadèmic alt	15,6%	20,1%
Avís disciplinari	Sí	29,7%	33,8%
	No	24,3%	21,6%
Necessitats educatives especials	Sí	48,8%	33,0%
	No	23,6%	21,8%

Nota: tant en el cas d'Espanya com en el de Portugal, les dades es refereixen a l'«estudiant de referència».
Font: càlculs propis a partir de les dades recopilades en les enquestes.

punts percentuals superior entre els estudiants que recentment han suspès l'assignatura de portuguès o castellà. En el cas d'Espanya, també observem una prevalença més alta de les classes privades entre els estudiants que han suspès un curs acadèmic (el 29,6% en comparació amb el 24,8% entre els que no han suspès).

Així mateix, hem comparat la prevalença de les classes privades basant-nos en una valoració subjectiva del rendiment acadèmic general. La prevalença de les classes privades entre els estudiants amb un rendiment acadèmic percebut com a pobre pels enquestats se situava en valors superiors al 30% en el cas de Portugal i en el 36% en el d'Espanya, percentatges significativament més alts que entre els estudiants amb un rendiment acadèmic considerat òptim, amb percentatges del 20,1% i el 15,6%, respectivament.

Finalment, hem documentat com el comportament i les característiques personals influeixen en la demanda de classes privades. La prevalença d'aquestes és superior entre els estudiants amb avisos disciplinaris previs (al voltant del 33,8% a Portugal i el 29,7% a Espanya) que entre els que no han rebut amonestacions. De manera similar, a tots dos països és més probable que rebin classes privades els estudiants amb necessitats educatives especials (el 33% i el 48,8%) que no pas els que no presenten aquestes necessitats.

En general, aquests resultats posen de manifest que, a tots dos països, la demanda de classes privades és superior entre els estudiants amb els resultats acadèmics més pobres i amb més necessitats educatives, cosa que emfatitza la importància de les característiques dels estudiants a l'hora de decidir si apuntar-los a classes privades o no.

Conclusions

Cada vegada hi ha més evidència de l'impacte positiu que tenen les classes particulars o en grups reduïts en els resultats acadèmics dels estudiants. Com que els sistemes educatius no poden oferir aquest tipus de suport a gran escala, les famílies sovint recorren a classes privades extraescolars. No obstant això, encara hi ha molts interrogants sobre l'envergadura, els preus i la desigualtat en l'accés a aquests serveis educatius.

En aquest estudi, hem calculat la dimensió del «mercat de l'educació a l'ombra» tant a Portugal com a Espanya i n'hem explicat les característiques. En els últims anys, aquests dos països han constatat progressos significatius en el nivell d'estudis mitjà de la ciutadania, però així i tot es continuen observant grans desigualtats en els resultats acadèmics, sovint motivades per les disparitats en els ingressos familiars i el nivell educatiu dels pares.

A través d'enquestes en línia nacionalment representatives i confeccionades expressament que van respondre, aproximadament, 2.300 llars a Portugal i 2.500 a Espanya, hem avaluat la prevalença de les classes privades, els principals factors que n'impulsen la demanda i el preu i les característiques d'aquestes classes. Segons l'anàlisi, el 25% dels estudiants espanyols i el 20% dels portuguesos, de mitjana, assisteixen a classes privades. Aquesta prevalença varia significativament segons l'etapa educativa, i arriba al nivell màxim en l'educació secundària superior, amb un percentatge del 36% a Espanya i del 33% a Portugal. Molt probablement, aquesta tendència reflecteix la gran importància dels exàmens d'aquesta etapa, que poden tenir implicacions decisives per als itineraris acadèmics futurs dels estudiants.

Estimem que, en total, més de 200.000 estudiants a Portugal i 1,4 milions a Espanya assisteixen a classes privades. En termes de despesa mensual, les famílies portugueses notifiquen una despesa mitjana més elevada: 126 euros al mes, en comparació amb els 97 de les famílies espanyoles.

Les matemàtiques són una de les assignatures amb més demanda de classes privades a tots dos països. No obstant això, les tendències per assignatures concretes difereixen entre tots dos: a Portugal s'observa una elevada demanda del portuguès, mentre que a Espanya l'anglès és l'assignatura més sol·licitada per a les classes privades. Més de la meitat dels estudiants de l'enquesta que reben classes privades ho fan en sessions organitzades, i la majoria assisteixen a classes grupals, en detriment de les individuals.

El rendiment acadèmic és un factor que influeix molt significativament en la demanda de classes privades: entre els estudiants que tenen un rendiment baix, la prevalença de les classes privades arriba al 31% a Portugal i al 35% a Espanya, en comparació amb percentatges del 20% i el 16%, respectivament, entre els que tenen un rendiment alt. L'anàlisi també mostra un gradient d'ingressos important en la demanda de classes privades, més a Portugal que a Espanya. Les llars que gaudeixen d'una situació financera folgada gasten un 18% més en classes privades a Espanya i un 28% més a Portugal que les que manifesten que els costa arribar a final de mes, i la proporció d'estudiants que assisteixen a classes privades va del 17,9% en el cas de les llars amb problemes econòmics al 25,9% en el de les que tenen una situació financera folgada a Portugal i del 23,1% al 25,6% a Espanya.

Això significa que una part prou significativa de les famílies amb dificultats econòmiques inverteix en classes privades, cosa que les pot obligar a haver de reduir la despesa en altres categories del consum i implica que, per a aquestes famílies, la despesa en classes privades té un cost d'oportunitat més alt. A tots dos països, això té implicacions polítiques rellevants en termes d'impacte dels ingressos de les llars en les desigualtats educatives.

En termes generals, les classes privades representen un mercat significatiu a la península Ibèrica que puja a més de 1.780 milions d'euros anuals entre tots dos països. Aquests resultats evidencien la necessitat de polítiques que ofereixin més suport individualitzat dins el sistema educatiu. Sense mesures en aquest sentit, el sector de l'educació a l'ombra continuarà sent un recurs essencial –però desigual– per a les famílies, sobretot en les etapes amb proves acadèmiques importants.

Referències

Abrahamsson, S. (2024). «Smartphone Bans, Student Outcomes and Mental Health». A: *SSRN Electronic Journal*. https://doi.org/10.2139/ssrn.4735240

Banco de Portugal (maig del 2022). *Boletim Económico: A economia portuguesa em 2021* [Butlletí econòmic, maig del 2022]. Banco de Portugal.

Bray, M.; Zhan, S.; Lykins, C.; Wang, D., i Kwo, O. (2014). «Differentiated demand for private supplementary tutoring: Patterns and implications in Hong Kong secondary education». A: *Economics of Education Review*, 38. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2013.10.002

Carlana, M.; Gaudenzi, G., i La Ferrara, E. (2023). *Italy: Tutoring Online Program (TOP): A successful global experience*. InterAmerican Development Bank. http://dx.doi.org/10.18235/0005113

Chang, S.; Cobb-Clark, D. A., i Salamanca, N. (2022). «Parents' responses to teacher qualifications». A: *Journal of Economic Behavior and Organization*, 197. https://doi.org/10.1016/j.jebo.2022.03.009

Elamin, O.; Rizk, R., i Adams, J. (2019). «Private tutoring and parents decision to work more: evidence from Egypt». A: *Education Economics*, 27(2). https://doi.org/10.1080/09645292.2018.1503232

Esteves, M.; Freitas, P.; Herdade, M.; Carvalho, B. P., i Peralta, S. (2021). *Crianças em Portugal e ensino a distância: um retrato*.

Exley, S. (2022). «Locked in: understanding the "irreversibility" of powerful private supplementary tutoring markets». A: *Oxford Review of Education*, 48(1). https://doi.org/10.1080/03054985.2021.1917352

Guryan, J.; Ludwig, J.; Bhatt, M. P.; Cook, P. J.; Davis, J. M. V.; Dodge, K.; Farkas, G.; Fryer Jr., R. G.; Mayer, S.; Pollack, H., i Steinberg, L. (2021). «Not too late: Improving academic outcomes among adolescents». A: *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, 28531. https://doi.org/10.3386/w28531

Jerrim, J. (2017). «Private tuition and out-of-school study, new international evidence». A: *Journal of Portfolio Management*, setembre.

Karakus, M.; Tlessov, A.; Hajar, A., i Courtney, M. (2024). «Illuminating the shadows: the role of private supplementary tutoring on student math performance in PISA 2022». A: *Large-Scale Assessments in Education*, 12(1), 42. https://doi.org/10.1186/s40536-024-00228-5

Kraft, M. A.; Schueler, B. E., i Falken, G. (2024). «What impacts should we expect from tutoring at scale? Exploring metaanalytic generalizability» (*EdWorkingPaper* núm. 241031). Annenberg Institute at Brown University. https://doi.org/10.26300/zygj-m525

Kessel, D.; Hardardottir, H. L., i Tyrefors, B. (2020). «The impact of banning mobile phones in Swedish secondary schools». A: *Economics of Education Review*, 77. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2020.102009

Kim, S., i Lee, J. H. (2010). «Private tutoring and demand for education in South Korea». A: *Economic Development and Cultural Change*, 58(2). https://doi.org/10.1086/648186

Liu, J., i Bray, M. (2017). «Determinants of demand for private supplementary tutoring in China: findings from a national survey». A: *Education Economics*, 25(2). https://doi.org/10.1080/09645292.2016.1182623

Mandikiana, B. W. (2021). «Choice and expenditure: A double hurdle model of private tutoring in Qatar». A: *Economic Analysis and Policy*, 71. https://doi.org/10.1016/j.eap.2021.04.001

Nickow, A.; Oreopoulos, P., i Quan, V. (2020). «The impressive effects of tutoring on PreK–12 learning: A systematic review and meta-analysis of the experimental evidence». A: *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, 27476. https://doi.org/10.3386/w27476

Ömeroğulları, M.; Guill, K., i Köller, O. (2020). «Effectiveness of private tutoring during secondary schooling in Germany: Do the duration of private tutoring and tutor qualification affect school achievement?». A: *Learning and Instruction*, 66. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101306

Pan, Z.; Lien, D., i Wang, H. (2022). «Peer effects and shadow education». A: *Economic Modelling*, 111. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2022.105822

Pereira, P.; Duarte, J.; Abrantes, P., i Fernandes, S. (2021). *Frequência de atividades complementares de apoio ao estudo no final do secundário 2014/15-2018/19*.

L'educació a l'ombra pot contribuir a ampliar significativament les desigualtats en l'accés a les oportunitats educatives. A Portugal i Espanya, entre un 20 i un 25% dels estudiants fan ús d'aquests serveis extraescolars, que representen una activitat econòmica anual estimada de 1.780 milions d'euros entre tots dos països. Les dificultats amb matèries concretes i l'existència d'exàmens nacionals són factors importants que impulsen aquesta demanda.

A Portugal, concretament, els ingressos de la llar tenen un impacte significatiu tant en la prevalença de les classes privades com en l'import que s'hi destina. No obstant això, moltes famílies amb dificultats econòmiques continuen fent esforços considerables perquè els seus fills puguin accedir a aquests serveis. Per aquesta raó, resulta tan rellevant que les classes privades es puguin oferir en el context escolar, ja que poden tenir un paper fonamental a l'hora de reduir les desigualtats educatives, tant en el sistema portuguès com en l'espanyol.

Fundació "la Caixa"